

Verdifulle fugle- og naturområder og lokalisering av båthavner

Nesoddlandet, Indre Oslofjord med Bunnefjorden

Av Jan Erik Røer, rådgiver, Norsk Ornitologisk Forening, Juli 2017

Kysten av Nesoddlandet er i all hovedsak nokså bratt, med få vik og grunnvannsområder. Generelt går berget rett i sjøen med en marginal strand på landsiden og en smal sone med grunnvannsområder langs land i sjøen, stedvis er det brådypt uten strandsone i det hele tatt. På landsiden er også nedslagsfeltet lite, slik at det er få større bekke- eller elveos med utløp i sjøen.

I et fjordøkosystem er grunnvannsområdene der sollyset når ned til bunnen høyproduktive og rike på biomangfold sammenlignet med dypvannsområdene. Spesielt produktive er elveos der det føres ut næring på grunt vann og områder som er langgrunne. De få mudderbuktene og større vikene, gjerne med elveutløp, er derfor spesielt verdifulle. Det gjelder næringsproduksjon til fjordsystemet, oppvekstområder for fisk og biologisk mangfold.

Fugleliv

Med unntak av noen få fiskepisende arter som alke, lomvi, smålom, storlom, som alle opptrer nokså tilfeldig, er tettheten av fugler svært lav i dypvannsområdene i fjorden, dog kan ulike måkearter bruke disse områdene. De fleste artene finner mat på grunnene som forekommer spredt i fjorden eller ved grunnvannsområdene langs land. Svartand, sjørørre, siland, ærfugl og storskarv finnes ofte i tilknytning til grunnene. Klart størst konsentrasjon av fugler og størst arts- mangfold finner vi imidlertid i grunnvannsområdene, og spesielt i mudderbukter der større flater blottlegges eller kan vades ved lavvann. Her er forekommer også storskarv, ærfugl og siland i tillegg til arter som gravand, kvinand, fiskeørn, grågås, knoppsvane, tjeld og strandsnipe.

Flere av måkeartene som hettemåke og gråmåke, har ofte sine største konsentrasjoner her. I tillegg har flere vaderfuglarter på trekk, som storspove, rødstilk og flere mer sjeldne trekkfugler, sitt eneste mulige matfat i området.

Båthavner

Privatøkonomien vokser, befolkningen øker og det blir mer fritid. I takt med dette har antallet fritidsbåter og behovet for båtplasser økt. Båtliv har svært høy status i Norge og oppfattes av de aller fleste som en sunn interesse. Det lille som har vært av negativt fokus har i hovedsak vært knyttet til miljøgifter, villmannskjøring og støy.

Tradisjonelt har båthavnene vært lagt i lune vik med lett atkomst for å lette bruken og hindre skader på båtene ved uvær. De fleste anlegg har begynt som enkle båtplasser for et fåtall lokale båter, men har etterhvert blitt modernisert og trinnvis utbygd med økende behov. Resultatet er at båthavnene har blitt store anlegg med parkeringsareal og opplagsplasser. I tettbefolkede områder har det medført at så å si hver eneste bukt, kile eller vik er beslaglagt for dette formålet. I Oslofjordområdet med høyest befolknings- og båt tetthet har dette gått svært hardt utover fjordens mest produktive biologiske og leveområder for ender og vadefugler, slik som gravand, tjeld og rødstilk (se fig.1).

Det kan virke som om utbyggingen av båthavner i Oslofjorden har vært lite samordnet, og at den totale innvirkningen på enkelte naturmiljøer ikke har vært vurdert. Utbyggingen har bare foregått gradvis fra de opprinnelig havnene uten noen konsekvensutredning. Slik utbyggingen i dag fremstår er det liten tvil om at den vil være i strid med bærekraftig bruk § 4 -12 i Naturmangfoldloven, kanskje særlig §10 som omhandler samlet effekt, dersom all utbyggingen som har vært gjort hadde vært fremmet som ett samlet utbyggingsprosjekt i dag.

Båthavner vs fugleliv

Det er liten tvil om at båthavner har en betydelig negativ effekt for endel arter når det legges i gruntvannsområder. I hekkeområder vil en nedbygging av atkomstområder ofte ødelegge det potensielle reirområdet på innsiden av en våtmark. Stor menneskelig trafikk vil også være en betydelig stressfaktor som gjør at mange fuglearter forsvinner som hekkefugler. I selve våtmarken fjernes gode ernæringsområder ved steinfylling eller arealet mudring av arealet. Fødesøk hindres også der båtplassene beslaglegger arealet. Vesentlig er også utslipp av miljøgifter i form av bunnstoff og bensin/oljespill, stedvis også generell forsøpling. Særlig de to første faktorene kan forgifte eller skade fugl. Til sist kommer at fuglene ofte er uønsket da de skitner til båtene og blant enkelte hevdes å representere en støyplage. Aktiv skremming bort fra hekkelokaliteter er derfor et problem for fuglelivet når en båthavn tillates etablert.

Fra båteiers synspunkt er heller ikke sjøfugler spesielt populære i båthavnene, enten de griser ned gangveier med skjellrester og halvt oppspiste sjødyr, eller skiter ned båtkalاسjer og moloene. En lokalisering vekk fra de fuglerikeste områdene hadde derfor i stor grad også gangnet båtfolket og vedlikeholdet av deres båter og anlegg.

Ny teknologi muliggjør nytenkning og omlokalisering

Det er de siste tiårene vært en betydelig utvikling av offshore teknologi. Vi har fått betydelig mer kunnskap, bedre materialer og mer robust konstruerte sjøanlegg innen fiskeoppdrett og båthavner. Innaskjærs betyr dette at det ikke lenger er nødvendig at anleggene ligger lengst inne i de lune vikene. De kan i prinsippet plasseres hvor som helst. Fra et miljøsynspunkt innebærer dette dyper områder der det også kan være mer kupert terreng på landsiden. Dette vil fjerne presset fra de fåtallige og viktige mudderbuktene og kunne spre anleggene utover et større og mindre produktivt areal, slik at utbyggingsgraden blir mye lavere og kun legger beslag på kun en liten prosent av den aktuelle naturtypen. Slike anlegg finnes allerede i dag på Ingiærstrand og Oksval.

Fra et naturvernsynspunkt er det svært ønskelig at nye anlegg som oppføres er robuste og flyttes vekk fra buktene der arealkonfliktene er store. Ved å ta i bruk "klippekystr" og hardbunnsområder er svært mye areal tilgjengelig.

Viktige biotoper langs Nesoddlandet

Som nevnt innledningsvis er det få næringsrike biotoper langs Nesoddlandet med rikt fugleliv. Utenom Steilene som er en viktig hekkeplass i likhet med flere av øyene i Bunnefjorden, så utmerker Nesoddtangen, Ursvikbukta, Solbukta, Bonn og utløpet av Årungselta seg (Bekkevold). Nesoddtangen er viktig først og fremst på grunn av gunstige strømforhold og relativt grunne områder som gir mye mat. Munningen av Årungselta, som vel er fjordens eneste gruntvannsområde med ei ordentlig elv, er svært preget og ødelagt som naturbiotop av båthavner med planering og utfyllinger på landssiden i tillegg. I Ursvikbukta og Solbukta ligger båthavner av relativt beskjeden størrelse, mens indre del av Bonn vel er det eneste som er beskjedent påvirket. Dog er det også her en båthavn i munningen og en sterkt trafikkert vei på innsiden. Miljøet rundt Nesoddtangen er som kjent sterkt påvirket negativt av båtterminalen.

Planlegg mot en bit-for-bit-nedbygging

Fra naturvernhold er det svært ønskelig at man får en helhetlig planlegging og dermed hindrer en bit-for-bit-utbygging, som etter et vedvarende press vil ødelegge de sjeldneste og viktigste naturmiljøene og fuglelivet i Bunnefjorden. Primært bør dette skje ved at utvidelse eller nye båthavner planlegges for fremtiden med hensyn til kapasitet og legges unna de fem over nevnte lokalitetene. Sekundært kan det gjøres ved at også allerede etablerte båthavner i Ursvikbukta og Solbukta flyttes. Mindre realistisk er det kanskje at båthavnene ved Bekkevold flyttes. Vi har notert oss at Nesodden kommune ikke ønsket utvidelse av båthavna i Ursvikbukta. Det er en god begynnelse og gir håp for naturmiljøet.

Fig 1 - Bygdøy med Frognerkilen og Bestumkilen. Fra Google Earth.

I dette tettbefolkede området er så å si alle kiler og viker beslaglagt av fritidsbåtinteressene. Merk også betydelige nedbygging av landareal i tilknytning til flere av båthavnene. Naturmiljøet er sterkt forringet, for ikke å si ødelagt her.

Fig 2 - Gravand fra Ursvikbukta. Foto Jan Erik Røer.

Arten er helt avhengig av mudderbukter og gruntvannsområder. Her spiser den på karakteristisk vis.

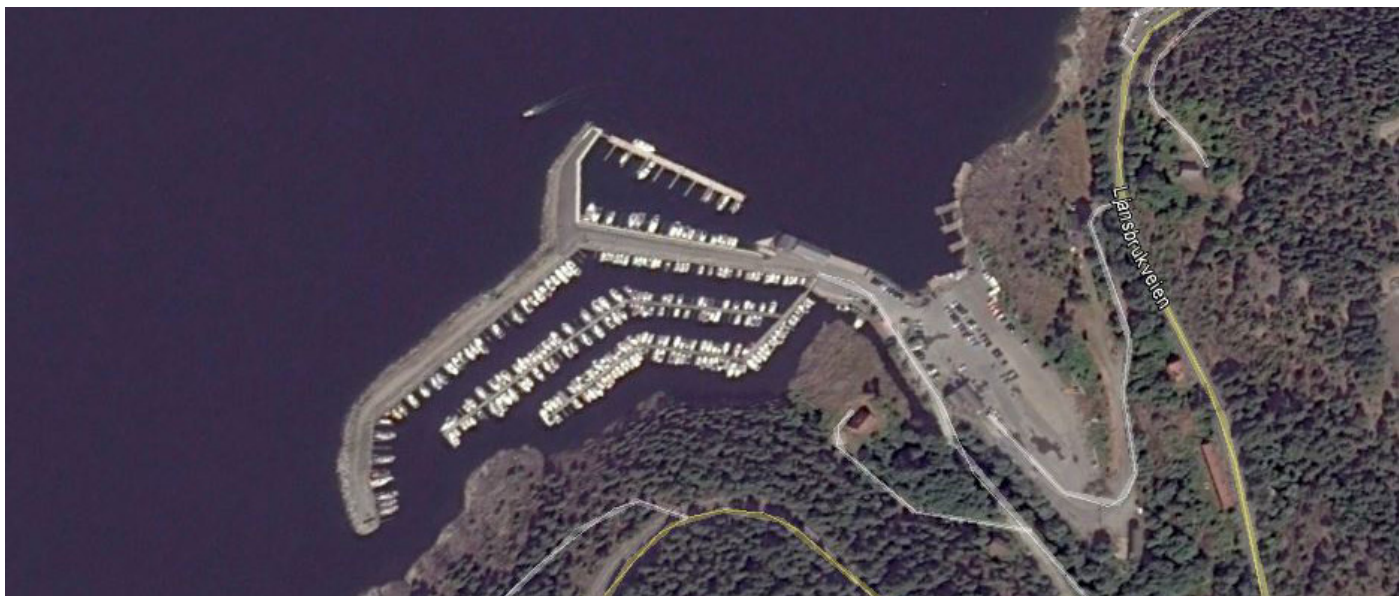

Fig 3 - Over. Oppegård Båthavn (Google Earth)

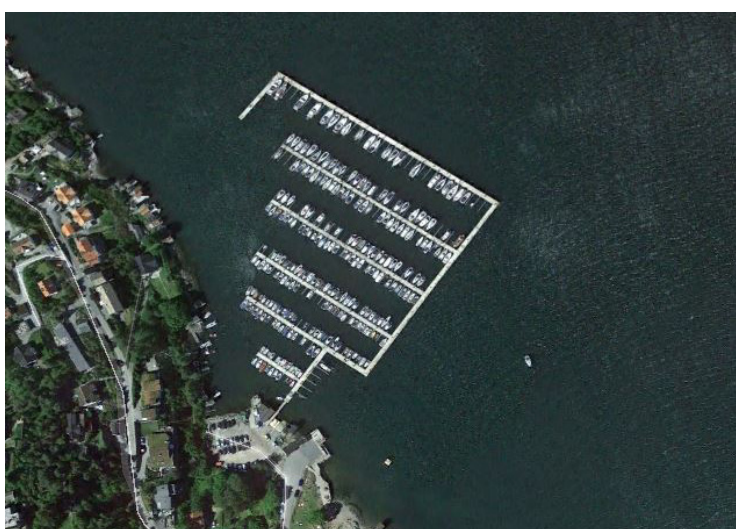

Fig 4 - Venstre Oksval Båthavn (Google Earth)

Dette er robuste sjøanlegg som ligger eksponert. Store anlegg vil alltid skape debatt. Også disse vil ha forbedringspotensial med hensyn til plassering i naturmiljøet. Særlig er nedbyggingen av utløpet av Gjersjøelva uheldig, men her ligger det nok lang historikk og tidligere tiders bruk bak.

Fig 5 - Båthavna ved utløpet av Årungsølva, Bekkevold (Google Earth)

Et grelt eksempel på hvordan det ikke bør gjøres. Her er mudderflater og oset fra Årungsølva, som er det eneste området der en elv med litt størrelse renner ut på grunt vann i Bunnefjorden, mudret og fylt ut. Det opprinnelige viktige og rike naturområdet ligger kun igjen som fragmenter.

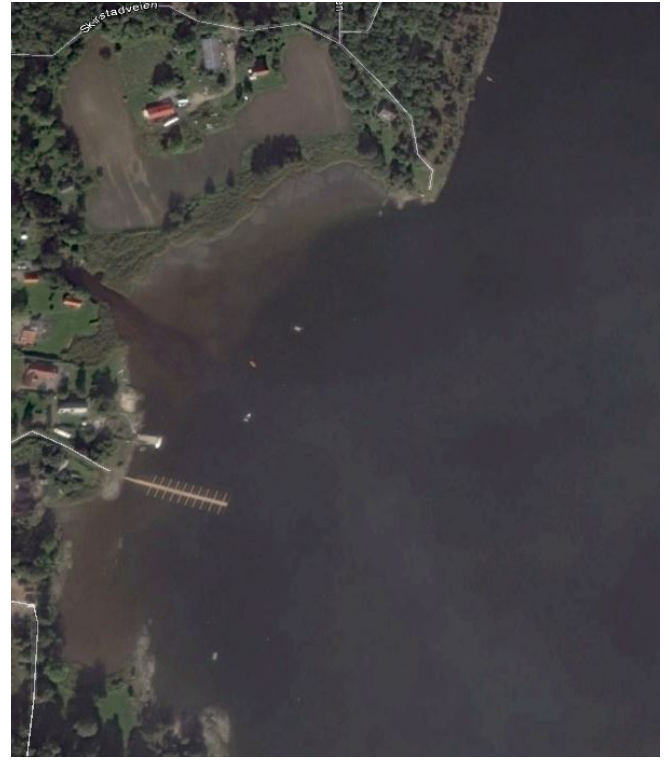

Fig 6 - Venstre. Bonn. Fjordens mest bevarte bukt med mudder (grå områder i sjøen). Fra Google Earth. Den sterkt trafikkerte veien er skjemmende. Av hensyn til naturmiljøet bør båthavna her ikke utvides.

Fig 7 - Høyre. Solbukta med utløpet av Haslumbekken. Fra Google Earth.

Området har store muddervalter med stor fuglerikdom. Som i de fleste andre bukter ligger også her en båthavn. Av hensyn til naturmiljøet bør båthavna her ikke utvides, men flyttes til en mer eksponert strandlinje.

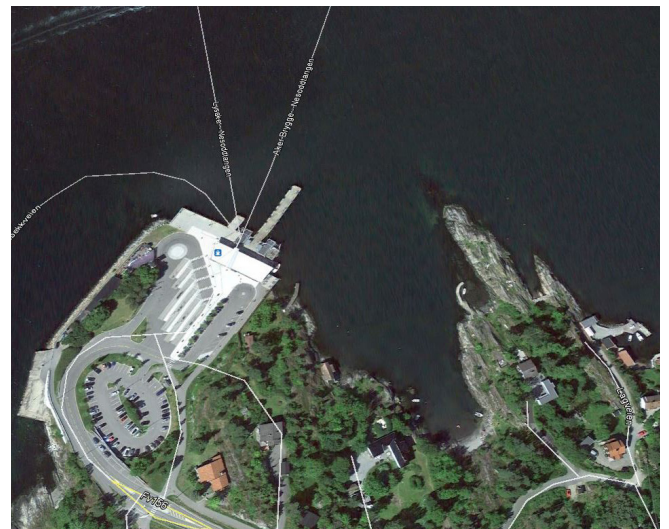

Fig 8 - Venstre. Ursvikbukta med Hellviktangen er et flott tur - og rekreasjonsområde. Fra Google Earth. Den indre del av bukta er her rimelig godt bevart. Båthavna kunne med fordel ha vært trukket lenger ut. I dette fugleparadiset blir moloene i båthavna yndet sitteplass for måker som legger igjen matrester og skit.

Fig 9 - Høyre. Nesoddtangen med båt/buss. Fra Google Earth.

Slike viktige og samfunnyttige anlegg har naturlig nok høy prioritering. Allikevel har man lyktes å skjerme det flotte naturmiljøet på østsiden til stor glede for fugle- og friluftsliv.